

สรุปจุดเด่นของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ดีเด่น ระดับจังหวัดสกลนคร
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้า อำเภอบ้านดง
จังหวัดสกลนคร

๑. ประวัติและความเป็นมา

๑.๑ ประวัติของเกษตรกรต้นแบบ

ชื่อ - สกุล นางบุปผา โมรราราชภรณ์

ที่ตั้ง ๑๔๘ หมู่ ๗ บ้านเขื่อน ตำบลโพธิ์โพธิ์ อำเภอบ้านดง จังหวัดสกลนคร ๔๗๑๗๐

โทรศัพท์ ๐๘๔-๒๓๙๒๘๓๘

การศึกษา ปริญญาตรี

๑.๒ ประวัติ ศพก.

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอบ้านดง ได้จัดตั้งขึ้น
ปี ๒๕๕๗ ตามที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ มีนโยบายที่ต้องการให้มีศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตรในระดับ
ชุมชนที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการเกษตร ดูแลเกษตรกร และช่วยแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรต่าง ๆ
ในพื้นที่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงมีนโยบายให้กรมส่งเสริมการเกษตรในฐานะที่เป็นหน่วยงานหลัก
ในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร ครอบคลุมเกษตรกร องค์กรเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชนให้มีความ
เข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ จัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ในระดับชุมชน
อำเภอละ ๑ ศูนย์ รวม ๘๘๒ ศูนย์

อำเภอบ้านดง ได้คัดเลือกแปลงนางบุปผา โมรราราชภรณ์ จัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้
การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ระดับอำเภอ โดยมีการดำเนินงานการทำเกษตร
ผสมผสานมาตั้งแต่ปี ๒๕๕๔ ในพื้นที่ ๔๓ ไร่ ดังนี้

๑) ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ได้เริ่มมีผลผลิตผลไม้ส่งออกสู่ตลาด ได้แก่ ส้มโอ ลิ้นจี่ กระท้อน มะม่วง
และเริ่มเลี้ยงสุกร ริดน้ำเชื้อสุกรและผสมเทียมสุกร

๒) ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ เริ่มปลูกส้มเขียวหวาน สละหวาน มะนาวหิ้ว และเริ่มเลี้ยงปลา
และทำนาข้าวร่วมด้วยพื้นที่ทำนา ๔ ไร่

๓) ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ เริ่มทดลองปลูกพริกไทยโคนต้นมะม่วง ปลูกกุหลาบตัดดอก

๔) พ.ศ. ๒๕๕๓ เริ่มทดลองปลูกมะละกอใส่ท่อปูนซีเมนต์และเพาะพันธุ์มะละกอพันธุ์
กลางดงเพื่อจำหน่ายให้เกษตรกรเครือข่าย เริ่มเลี้ยงเป็ดไข่ และได้เข้าร่วมเป็นเครือข่ายฟาร์มต้นแบบของศูนย์
การศึกษาเพื่อการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระบาทสมเด็จพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

๕) ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ เริ่มทดลองปลูกส้มจีน จำนวน ๘๐ ต้น และได้ใช้ชื่อเป็นงานเกษตร
แบบผสมผสานตามศูนย์ภูพาน

๖) ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ได้จัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร
(ศพก.) อำเภอบ้านดง มีการปรับปรุงสวน/ฟาร์มให้เหมาะต่อการเข้ามาศึกษาเรียนรู้ของเกษตรกร
และจัดสร้างอาคารอบรมหนึ่งหลัง ติดต่อกับศูนย์การเรียนรู้พืชมายเพื่อนำพันธุ์พืชใหม่ๆเข้ามาปลูก
เช่น มะนาวเนื้อหวาน เขียนท้อหรือละมุดอินเดีย ชะอมไร้หนาม ส้มโอขาวน้ำผึ้ง ส้มโอขาวน้ำผึ้งไร้เมล็ด
ต้นทุเรียนน้ำหรือทุเรียนเทศ และได้ทดลองทำแปลงเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามศาสตร์พระราช
า โคก หนอง นา โมเดล โดยจัดสรรพื้นที่ทำเป็นเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียงเต็มรูปแบบไว้ให้เกษตรกร
ได้ศึกษาและเรียนรู้งานของเศรษฐกิจพอเพียงตามศาสตร์พระราช ใช้พื้นที่ประมาณ ๓ ไร่

๓) ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้เริ่มรับงานศึกษาดูงานของเกษตรกรได้จัดทำหลักสูตรโน้มน้าวเข้าสู่หลักเศรษฐกิจพอเพียงขั้นพื้นฐานและหลักสูตรหมู เห็ด เป็ด ไก่ ปู ปลา นา สวน

- ได้รับคัดเลือกให้เป็นตัวแทนส่งเข้าประกวดแปลงเกษตรแบบไร่นาสวนผสมในระดับเขต

- ได้รับเลือกจากอำเภออากาศอำนวยให้เป็นตัวแทนส่งเข้าประกวดโครงการศูนย์การเรียนรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยส่งเข้าประกวดในระดับจังหวัด

๑.๓ สถานการณ์ปัจจุบัน

ปัจจุบัน ศพก.อำเภออากาศอำนวยนั้นได้แบ่งพื้นที่ออกเป็นส่วนๆ เพื่อใช้ประโยชน์ดังนี้ แปลงมะม่วง แปลงปลุกส้มโอ แปลงปลุกลิ้นจี่ แปลงปลุกกระถ่อน แปลงปลุกอินทผลัม แปลงปลุกสะเดา แปลงปลุกส้มเขียวหวาน แปลงปลุกส้มจิน แปลงปลุกข้าว มะนาวให้แปลงปลุกสละ แปลงปลุกผักสวนครัว บ่อเลี้ยงปลา คอกปศุสัตว์ และ ศพก.อากาศอำนวยมีการเก็บเกี่ยวผลผลิต การคัดผลผลิต การจำหน่ายผลผลิตและการนำส่งตลาด การขาย การติดต่อลูกค้าทุกขั้นตอนดำเนินการด้วยตนเอง ตลาด/แหล่งจำหน่าย ตลาดสดเทศบาลอากาศอำนวย ตลาดประชารัฐอำเภออากาศอำนวย ตลาดเกษตรกรจังหวัดสกลนคร จำหน่ายหน้าร้านที่ศูนย์เรียนรู้ฯ

เกษตรกรในชุมชนสามารถเข้าเรียนรู้ ตามหลักสูตรและแผนการถ่ายทอดที่กำหนด โดยสามารถเข้าไปศึกษาและแลกเปลี่ยนกับเกษตรกรต้นแบบที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ในประเด็นวิชาการเทคโนโลยี หรือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างฤดูกาลผลิต ซึ่งทำให้ได้รับการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาด้านการเกษตร ได้ตรงต่อความต้องการ และทันต่อสถานการณ์ รวมทั้งการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการแจ้งข่าวของนักส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

มีหลักสูตรการเรียนรู้ จำนวน ๓ หลักสูตร ดังนี้

หลักสูตรหลัก

๑. การลดต้นทุนการผลิต
๒. การตรวจวิเคราะห์ดิน และการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน
๓. การปรับปรุงบำรุงดิน
๔. การจัดทำบัญชีครัวเรือน

หลักสูตรบังคับ

๑. การเกษตรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
๒. เกษตรทฤษฎีใหม่

หลักสูตรเสริม

๑. การผลิตปุ๋ยหมัก
๒. การป้องกันกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน

ฐานการเรียนรู้

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร จัดทำฐานเรียนรู้จำนวน ๖ ฐานเรียนรู้ ประกอบด้วย

๑. ฐานเรียนรู้การปลูกไม้ผล
๒. ฐานเรียนรู้การเลี้ยงปลาในบ่อดิน
๓. ฐานการเรียนรู้การเลี้ยงสุกร
๔. ฐานการเรียนรู้ปลูกพืชสมุนไพร
๕. ฐานการเรียนรู้การทำปุ๋ยหมัก
๖. ฐานเรียนรู้การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

แปลงเรียนรู้

แปลงเรียนรู้การจัดการดินปุ๋ย โดยการตรวจวิเคราะห์ดิน และการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินในแปลงส้มโอ คือการใช้ปุ๋ยเท่าที่จำเป็นตามความต้องการของพืช ถูกต้อง เหมาะสม มีการประเมินหรือวิเคราะห์ความอุดมสมบูรณ์ของดิน เพื่อทราบถึงปริมาณธาตุอาหารที่มีอยู่ในดิน สภาพความเป็นกรด - เป็นด่าง แล้วนำมาเปรียบเทียบกับปริมาณความต้องการธาตุอาหารของพืช จำพวกไม้ผล เพื่อให้ได้ผลผลิตที่สูงขึ้น

๒. ความสำเร็จตามเป้าหมายของ ศพก.

ประสบความสำเร็จด้านใดบ้าง

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภออากาศอำนวย เป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตรในชุมชน เพื่อถ่ายทอดความรู้ และให้บริการด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านการเกษตร โดยมีสินค้าหลัก คือเปิดพันธุ์ไข่ที่พร้อมให้ไขอยู่ ๘๐๐ ตัว เปิดรุ่นเตรียมไข่ ๔๐๐ ตัว ให้ผลผลิตไข่เฉลี่ย วันละ ๖๐๐ - ๖๕๐ ฟอง ซึ่งเป็นรายได้รายวันของทางศูนย์ฯ โดยจำหน่ายเป็นไข่เปิดสด ถ้าเปิดไข่ให้ผลผลิต ๗๐ % ขึ้นไป จะมีกำไรจากการขายไข่เปิดเฉลี่ย ตัวละ ๑ บาทต่อวัน และทางศูนย์เรียนรู้ฯ ได้ทำการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า โดยมีการแปรรูปเป็นสินค้า เช่น ไข่เค็มสมุนไพร ไข่เยี่ยวม้า ไข่ทรงเครื่อง และยังมีการเลี้ยงสุกร แบ่งการเลี้ยงออกเป็น สุกรพ่อพันธุ์ สุกรแม่พันธุ์ และลูกสุกรขุน โดยการเลี้ยงสุกรพ่อพันธุ์เพื่อรีดน้ำเชื้อบรรจจุหลอดสำหรับจำหน่าย และรับงานผสมเทียมสุกร แนะนำให้ความรู้ สาธิตการรีดน้ำเชื้อสุกร มีเกษตรกรเข้ามาศึกษาเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และยังมีการผสมปุ๋ยใช้เอง เพื่อลดต้นทุนในการผลิต

การบริหารจัดการ ศพก. อย่างไร

๑) จัดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างศูนย์การเรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) กับศูนย์เครือข่าย โดยใช้กลไกการทำงานของคณะกรรมการเครือข่ายศูนย์เรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรและแปลงใหญ่ เพื่อสร้างความเข้าใจในการสร้างเครือข่าย ความสำคัญในการเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

๒) เชื่อมโยงความรู้ระหว่างเกษตรกรต้นแบบและความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรมของหน่วยงาน ภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๓) ผสานการเรียนรู้ สร้างความเข้มแข็งของศูนย์การเรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ให้สอดคล้องกับการผลิตสินค้าแปลงใหญ่ในพื้นที่

๓. ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน

นางบุปผา โมรรราชภรณ์ เป็นเกษตรกรต้นแบบที่มีความขยัน และเสียสละเพื่อส่วนรวม มีจิตอาสา ในการปฏิบัติหน้าที่และพร้อมที่จะเป็นเกษตรกรต้นแบบทำให้เป็นที่รู้จักและยอมรับของหน่วยงานราชการ โดยเข้าร่วมกิจกรรมที่จะพัฒนาตัวเองและครอบครัวตามที่มีโอกาส และยังมีแนวความคิดดังนี้ คือทำงานให้เหนื่อย อย่าทำงานให้เครียด อย่าทำงานให้หงุดหงิด อย่าทำงานให้อารมณ์เสีย เมื่อทำงานเหนื่อยแล้ว หยุดพัก ดื่มน้ำเย็นๆหรือรับประทานอาหาร หายเหนื่อยแล้วทำงานต่อได้ผลงานออกมาจะดีมาก ๆ จึงทำให้เกษตรกรต้นแบบสามารถดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรได้อย่างมีความสุข

๔. แผนการพัฒนา ศพก. ในอนาคต

๑. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกแปลงใหญ่เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความต้องการในการจัดการความรู้ที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

๒. บ่งชี้ความรู้และวิเคราะห์ประเมินความรู้ที่ชุมชนต้องการและจำเป็นต้องมีเพื่อการบรรลุ การก้าวข้ามไปสู่เกษตรสมัยใหม่และยั่งยืน

๓. สร้างองค์ความรู้ของชุมชนโดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตรงระหว่างเกษตรกร การจดบันทึกความรู้ของเกษตรกร (เจ้าของพื้นที่ศูนย์การเรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) และอธิบายด้วยหลักวิทยาศาสตร์เพื่อใช้เป็นแหล่งความรู้ต่อไปในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์

๔. ประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ของชุมชน เพื่อให้เกษตรกรทั่วไปได้ทราบ และเข้ามาเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๕. พัฒนาให้ฐานเรียนรู้มีความครอบคลุมให้เกิดความต่อเนื่อง มีการนำเทคโนโลยีเกษตร อัจฉริยะมาใช้ในภาคการเกษตรเพื่อลดเวลาทำงานของศูนย์เรียนรู้ฯ

๖. ศพก. จัดทำแผนการพัฒนาคำเนินงานให้ครอบคลุมทุกด้านอย่างเป็นระบบ และชัดเจน

๗. จัดหาเอกสารวิชาการสนับสนุนการจัดทำแปลงเรียนรู้ และฐานเรียนรู้เพื่อรองรับ การเข้ามาศึกษาเรียนรู้ของเกษตรกร

๘. เกษตรกรต้นแบบวางแผนพัฒนาเพื่อให้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้า เกษตรอำเภออากาศ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติภายใน จังหวัดสกลนคร